

Aleksandra Kuczyńska-Zonik

Łotwa zatwierdziła nową Koncepcję Bezpieczeństwa Narodowego

28 września 2023 r. łotewski parlament przyjął nową Koncepcję bezpieczeństwa narodowego. Dokument ten jest odpowiedzią na rosnące zagrożenia militarne w bezpośrednim otoczeniu Łotwy, w szczególności – trwającą wojnę rosyjsko-ukraińską, zagrożenia hybrydowe, szkodliwą działalność w cyberprzestrzeni oraz międzynarodowy terroryzm. W czasie debaty nad przyjęciem Koncepcji największy sprzeciw wzbudził zapis o zakazie nadawania audycji w języku rosyjskim przez media publiczne na Łotwie od 2026 r.

Koncepcja bezpieczeństwa narodowego to dokument tworzony zgodnie z Ustawą o bezpieczeństwie narodowym, która określa podstawowe zasady, priorytety i środki obronności państwa w czasie pokoju i wojny. Ustawa wskazuje, że każdorazowo nowo zwołana Saeima ma obowiązek zatwierdzić nową Koncepcję bezpieczeństwa narodowego w terminie do 1 października pierwszego roku jej funkcjonowania. Pierwszy tego typu dokument został przyjęty na Łotwie w 1995 r. Napisano w nim, że „zagrożenie wiąże się głównie z wysiłkami państwa sąsiedniego w celu utrzymania państw bałtyckich pod swoimi wpływami politycznymi, gospodarczymi i militarnymi”. W obecnym dokumencie podkreślono, że konieczność rewizji dotychczasowego podejścia (poprzednią Koncepcję przyjęto w 2019 r.) wynika ze zmiany sytuacji bezpieczeństwa i pojawienia się nowych wyzwań, w tym wojny Rosji przeciwko Ukrainie, zagrożeń hybrydowych, wrogiej aktywności cybernetycznej oraz międzynarodowego terroryzmu.

Po pierwsze, stwierdzono, że agresja Rosji na Ukrainę zwiększyła realne zagrożenie militarne Łotwy. Pomimo znacznych strat poniesionych przez Rosję, państwo to jest i w dalszym ciągu będzie głównym źródłem zagrożeń zarówno dla bezpieczeństwa Łotwy, jak i dla całego regionu Morza Bałtyckiego. Przewiduje się, że Rosja będzie się starała powrócić do przedwojennych zdolności bojowych, co – według autorów Koncepcji – potrwa ok. 10 lat. W tym czasie będzie rekompensowała utratę sił konwencjonalnych możliwością użycia broni nuklearnej, a także innych instrumentów wojny hybrydowej. Rosja może rozmieścić siły militarne w regionie Morza Bałtyckiego lub organizować częstsze ćwiczenia wojskowe wspólnie z Białorusią. Ponadto w dalszym ciągu będzie aktywnie wykorzystywała dezinformację i propagandę przeciwko Łotwie i pozostałym państwom bałtyckim.

Po drugie, w dokumencie wskazano, że istnieje ryzyko eskalacji napięć o charakterze etnicznym, m.in. ze względu na rosnące niezadowolenie z obecnej sytuacji gospodarczej i politycznej państwa, a także inspirowane przez Rosję. W dokumencie zauważono, że wojna rosyjsko-ukraińska wywarła silny wpływ na społeczeństwo łotewskie, uwypuklając rozbieżności w systemach wartości, opiniach, poglądach politycznych i pamięci historycznej między różnymi grupami społecznymi na Łotwie. W szczególności wyzwaniem dla integracji społecznej są sympatie niektórych członków mniejszości narodowych w stosunku do władz Kremla oraz publiczne wyrażanie poparcia dla rosyjskiej agresji na Ukrainę.

Po trzecie, nowa Koncepcja wskazuje na rosnące znaczenie tradycyjnie pojmowanego bezpieczeństwa oraz rozwiązania siłowe w stosunkach międzynarodowych. W związku z tym kładzie nacisk na zapobieganie zagrożeniom militarnym Łotwy, stawiając za priorytet wzmocnienie kompleksowego systemu obrony narodowej i zdolności obronnych Narodowych Sił Zbrojnych ([„Komentarze IEŚ”, nr 652](#)), nienaruszalność terytorialną i rozwój infrastruktury granicznej ([„Komentarze IEŚ”, nr 950](#)), a także zwiększenie zdolności Państwowej Straży Granicznej. Do priorytetów Koncepcji należy także eliminacja zagrożeń, jakie stwarzają zagraniczne służby wywiadowcze i bezpieczeństwa.

Po czwarte, Koncepcja zakłada zapobieganie zagrożeniom gospodarczym, w tym wzmocnienie bezpieczeństwa dostaw gazu ziemnego i energii elektrycznej, synchronizację bałtyckich sieci elektroenergetycznych z systemem

europiejskim, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii (w tym realizację łotewsko-estońskiego projektu morskiej elektrowni wiatrowej), przystąpienie do Międzynarodowej Agencji Energetycznej (IEA) oraz rozwój innych sektorów gospodarki narodowej, w szczególności transportowego – w kierunku poszukiwań alternatywnych łańcuchów logistycznych, omijających Rosję i Białoruś.

Po piąte, w Koncepcji uznano, że istotnym celem dla bezpieczeństwa narodowego jest zapobieganie zagrożeniom w przestrzeni informacyjnej Łotwy, które musi opierać się na silnych mediach publicznych i wysokiej jakości treściach w języku łotewskim. Inicjatorzy wyszli z założenia, że od lat funkcjonujący w przestrzeni publicznej język rosyjski stanowi zagrożenie dla tożsamości narodowej Łotwy. W związku z tym ustalono, że od 2026 r. łotewskie media publiczne (Latvijas Radio 4 i portal informacyjny Rus.LSM.lv) nie będą nadawały w języku nienależącym do przestrzeni kulturowej Unii Europejskiej lub państw kandydujących. W rezultacie treści w języku rosyjskim będą mogły pojawiać się jedynie w mediach komercyjnych (niefinansowanych z budżetu państwa).

Dyskusja i wnioski. Koncepcja bezpieczeństwa narodowego została sporządzona na podstawie dokumentu z 2022 r., określającego ryzyka i zagrożenia dla bezpieczeństwa Łotwy (Analiza zagrożeń państwa). Przygotowało ją Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w gabinecie Krišjānisa Kariņša. W połowie września 2023 r. nowy rząd na Łotwie („Komentarze IEŚ”, nr 953) rozpoczął nad nią dyskusję, bowiem termin jej zatwierdzenia zgodnie z Ustawą o bezpieczeństwie narodowym minął 1 października. Obecny minister spraw wewnętrznych Rihards Kozlovskis (Nowa Jedność) wyjaśnił, że projekt Koncepcji został opracowany szczegółowo, wobec czego obecny rząd nie wprowadził znaczących zmian w jej treści. W dokumencie uznano, że długofalowe wysiłki Łotwy na rzecz wzmocnienia suwerenności i integralności terytorialnej państwa pozwoliły na zwiększenie poczucia bezpieczeństwa w sferze politycznej, gospodarczej i społecznej, jednak obecna sytuacja geopolityczna stwarza nowe zagrożenia, którym należy przeciwdziałać. Obecnie priorytetami Łotwy mają być aktywne uczestnictwo w organizacjach międzynarodowych i regionalnych oraz realizacja polityk sektorowych nakierowanych na budowanie odporności społecznej i zorientowanych na wartości demokratyczne. Dla Polski oznacza to kontynuację partnerstwa w sferze militarnej, zarówno w relacjach bilateralnych, jak i w ramach NATO. Jednocześnie w stosunkach polsko-łotewskich mogą pojawić się rozbieżności na tle zabiegów Łotwy na rzecz zwiększenia roli UE.

Chociaż większość zapisów Koncepcji bezpieczeństwa narodowego zostało przyjętych bez sprzeciwu, burzliwą debatę wywołała kwestia ograniczenia nadawania w języku rosyjskim przez media publiczne. Ta część Koncepcji została przygotowana przez Ministerstwo Kultury, kierowane wówczas przez Naurisa Puntulisa (Sojusz Narodowy), bez konsultacji z Radą Publicznych Mediów Elektronicznych, nadzorującą media publiczne. Krytykując zapisy Koncepcji o ograniczeniu użycia języka rosyjskiego, przedstawiciele Rady określili taką politykę jako krótkowzroczną i „całkowicie sprzeczną z deklarowanym celem, jakim jest wzmocnienie bezpieczeństwa w przestrzeni informacyjnej”. W ich opinii, wykluczając wysokiej jakości treści rosyjskojęzyczne, które odpowiadają interesom i wartościom publicznym, władza pośrednio przyczynia się do rozprzestrzeniania nielegalnych źródeł rosyjskich kanałów propagandowych, bowiem jest mało prawdopodobne, że odbiorcy bez oporów dostosują się do wymagań ustawodawcy, rezygnując z rosyjskojęzycznych mediów. Obecna minister kultury Agnese Logina, reprezentująca socjaldemokratyczną partię Postępowi, mimo iż głosowała za przyjęciem Koncepcji, opowiedziała się za przesunięciem terminu zakazu na bardziej odległy. Jej głos wynika z nieco odmiennego podejścia obecnego rządu do kwestii językowych (poprzedni rząd miał charakter bardziej konserwatywny w tej kwestii). Nie wiadomo także, czy i w jakiej formie będą rozpowszechniane polskojęzyczne treści publikowane do tej pory w ramach programów rosyjskojęzycznych.

W oparciu o priorytety określone w Koncepcji rząd ma rok na opracowanie Planu Bezpieczeństwa Narodowego, który będzie zawierał konkretne środki i metody zapobiegania zagrożeniom w przyszłości. Za opracowanie i koordynowanie realizacji Planu będzie odpowiedzialna Służba Bezpieczeństwa Państwa.